

Circular 1/2022 per la qual s'aprova el protocol d'aplicació dels mitjans coercitius d'aïllament provisional i de contenció mecànica en els centres penitenciaris de Catalunya

Justificació normativa

La Llei orgànica general penitenciària (LOGP) 1/1979, de 26 de setembre, estableix en l'article 3 que correspon a l'Administració penitenciària vetllar per la vida, la salut i la integritat dels interns i, més concretament, l'article 4 del Reglament penitenciar (RP), aprovat mitjançant el Reial decret 190/1996, de 9 de febrer preveu el dret de les persones internes a què l'Administració vetlli per llur vida, integritat i salut, sense que puguin ser sotmesos en cap cas a tortures o a maltractaments de paraula o d'obra ni ser objecte d'un rigor innecessari en l'aplicació de les normes, i que es preservi la seva dignitat, i també la seva intimitat, sens perjudici de les mesures adreçades a garantir la seguretat dels establiments penitenciaris i aconseguir una convivència ordenada a la presó.

D'altra banda, pel que fa a la seguretat i bon ordre regimental dels centres penitenciaris, la mateixa LOGP preveu, en l'article art. 45, que els mitjans coercitius establerts per reglament, únicament es poden utilitzar en els supòsits següents: per impedir actes d'evasió o de violència, per evitar danys dels interns a si mateixos o a altres persones o coses, per vèncer la resistència activa o passiva de les persones internes a les ordres del personal penitenciar en l'exercici del seu càrrec i, com a norma general, amb autorització del/de la director/a de l'establiment; no obstant això, quan atesa la urgència de la situació s'hagi de fer ús d'aquests mitjans sense l'autorització del director, caldrà comunicar-li immediatament, el qual n'ha d'assabentar el jutge de vigilància penitenciària.

Seguidament, estableix que l'ús dels mitjans coercitius s'adreça exclusivament a restablir la normalitat i solament ha de subsistir el temps estrictament necessari.

Per la seva part, el RP especifica a l'article 72.1 els mitjans coercitius autoritzats: l'aïllament provisional, la força física personal, les defenses de goma, els aerosols d'acció adequada i les manilles. A continuació determina com principis per a la seva aplicació que l'ús ha de ser proporcional al fi pretès, que mai no ha de comportar una sanció encoberta i que només s'ha d'aplicar quan no hi hagi una altra manera menys lesiva per aconseguir la finalitat perseguida i pel temps estrictament necessari.

D'altra banda, respecte l'aplicació de la contenció mecànica mitjançant les manilles, cal tenir en compte que amb el transcurs del temps des de l'entrada en vigor del RP, els mecanismes de contenció mecànica han evolucionat notablement. En aquest sentit, les cintes de subjecció amb veta adherent o corretges utilitzades en les subjeccions tipus psiquiàtrics, suposen una manera menys traumàtica i lesiva d'exercir la subjecció mecànica de les persones.

El mateix RP determina en els articles 72.2 i 254.3, que els mitjans coercitius no es poden aplicar

als malalts convalsents d'una malaltia greu, a les dones gestants, a les dones l'embaràs de les quals faci menys de sis mesos que hagi acabat, a les mares lactants ni a les que tinguin fills amb elles, llevat dels casos en què pugui derivar un perill imminent per a la integritat de la persona interna o la d'altres persones.

Juntament amb la justificació normativa prèvia s'incorporen als actuals procediments de contenció mecànica les recomanacions dels diferents organismes nacionals i internacionals; especialment les contemplades a la Guia de bones pràctiques en contencions mecàniques del Defensor del Pueblo en la seva condició de Mecanisme Nacional de Prevenció de la Tortura (MNPT) i les recomanacions del Mecanisme Català de Prevenció de la Tortura i d'altres Tractes o Penes Cruels, Inhumanes o Degradants del Síndic de Greuges de Catalunya (MCPT), amb dos principals objectius: millorar les condicions en què es duen a terme les mesures de contenció i posar en marxa mesures preventives i alternatives per evitar al màxim les immobilitzacions.

Sens dubte, la immobilització física d'una persona interna durant un temps prolongat és la mesura coercitiva més intrusiva i restrictiva dels drets de la persona i, per tant, requereix una normativa clara i concisa per la seva correcta aplicació com a salvaguarda de la salut física i/o psicològica de la persona interna, i de manera que es garanteixi la seguretat física i jurídica dels/de les professionals que interactuen a l'hora de portar-la a terme.

Per tal d'aconseguir-ho s'aplicaran els recursos necessaris com són:

- Actualització i avaluació contínua de les regulacions i protocols d'actuació
- Formació específica al personal en les guies d'actuació penitenciària (GAP)
- Millora contínua en la coordinació entre tots els professionals participants
- Recerca de mesures alternatives a la contenció al llit

La Circular 2/2021, sobre el protocol d'aplicació de mitjans de contenció en els centres penitenciaris de Catalunya, ha significat un important descens en el nombre de contencions al conjunt dels centres penitenciaris i, tanmateix, s'ha observat un creixement relatiu de les incidències en general, incloent-hi les agressions al personal, i un increment importat dels incidents auto-agressius. Paral·lelament, també va suposar determinades incerteses donat que es van generar dubtes sobre la seva aplicabilitat pràctica, probablement provocada per la coexistència de conceptes programàtics i procediments operatius en un mateix text que afectava la necessària claredat i concisió del procediment a portar a terme pels professionals

Atesa la normativa i els criteris esmentats, com també a la necessitat de proveir al sistema d'execució penal de Catalunya d'un protocol d'actuació operatiu, la Direcció General d'Afers Penitenciaris (DGAP), s'ha proposat adaptar i homogeneïtzar els procediments de contenció, amb els següents objectius:

- Arribar a la contenció zero.
- Preservar els drets i la integritat física i psicològica de la persona interna.
- Protegir la integritat física i jurídica dels professionals penitenciaris.
- Garantir la seguretat i ordenada convivència als centres penitenciaris.

En conseqüència,

Disposo: Aprovar un nou *Protocol d'aplicació dels mitjans coercitius d'aïllament provisional i de*

contenció mecànica en els centres penitenciaris de Catalunya, el text del qual s'incorpora com annex adjunt .

Disposicions addicionals

Primera: Durant l'any 2022, la Subdirecció General de Centres i Gestió Penitenciària implementarà un programa de formació estratègica de les guies d'actuació penitenciària adreçat a la totalitat dels funcionaris de l'àmbit de règim interior, a fi de garantir la correcta aplicació del nou Protocol.

Segona: Durant el primer semestre d'enguany aquesta Direcció General constituirà un grup de treball per tal d'avaluar de manera continuada la correcta aplicació del protocol i per analitzar possibles alternatives a la contenció mecànica al llit, com la possible implementació de cel·les encoixinades.

Disposició transitòria

Els centres penitenciaris que no disposin de cel·les d'aïllament i/o de contenció dotades amb gravació de so -actualment totes disposen de gravació d'imatge-, disposaran d'un termini de 6 mesos per a la seva adequació.

Disposició derogatòria

A la entrada en vigor d'aquesta Circular, deixaran de tenir efectes les circulars, instruccions o ordres de servei que s'oposin o contradiguin les disposicions contingudes en aquesta i, en concret, la Circular 2/2021 sobre el Protocol d'aplicació de mitjans de contenció en els centres penitenciaris de Catalunya.

Disposició final

Aquesta circular s'ha de llegir en la primera reunió del Consell de Direcció que tingui lloc després de rebre-la, perquè se'n tingui constància, i s'ha de donar difusió en els termes que estableix l'ordinal segon de la Disposició Transitòria Tercera del Decret 329/2006, de 5 de setembre, pel qual s'aprova el Reglament d'organització i funcionament dels serveis d'execució penal a Catalunya.

La present circular entrarà en vigor el dia, 1 d'abril de 2022.

En cas de dubte o necessitat d'interpretació, qualsevol consulta s'ha d'adreçar a la Subdirecció General de Centres i Gestió Penitenciària.

Barcelona, (a la data de la signatura electrònica)

El director general

